

Лях Т.Л., заступник директора з наукової роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, к. пед. наук, доцент

Рекомендації щодо підготовки та публікації наукових статей у журналах, що входять до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science

---

Якою є типова структура статті, що подається до міжнародного рецензованого наукометричного видання?

Переважає більшість міжнародних наукових журналів вимагає, щоб стаття, в якій розкрито результати оригінального експериментального дослідження, складалася з наступних частин (розділів):

- Назва – *Title*
- Реферат (анотація) – *Abstract (Summary, Resume)*
- Вступ – *Introduction*
- Методи – *Materials and Methods (Theoretical basis)*
- Результати – *Results*
- Обговорення – *Discussion*
- Подяки – *Acknowledgements*
- Список використаних джерел – *References (Literature cited)*

Цей формат скорочено називається *IMRAD (Introduction, Methods, Results and Discussion)*. Часом до аббревіатури *IMRAD* додається літера *A (Abstract)* – *AIMRAD*.

Якщо стаття присвячена теоретичному дослідженню, то розділ “Методи” (*Methods*) замінюється на розділ “Теоретична основа” (*Theoretical Basis*).

В основі *IMRAD*-формату лежить така логіка – певні частини статті дають відповіді на запитання:

1. Якій проблемі присвячено дослідження? – відповідь міститься у Вступі;
2. Яким чином вивчалася проблема? – відповідь у розділі “Методи”;
3. Які основні знахідки / відкриття? – відповідь у розділі “Результати”;
4. Що означають отримані результати? – відповідь у розділі “Обговорення”.

Зрозуміло, що будь-яка стаття починається з Назви (*Title*). Потім зазначаються автори, місце їх роботи, адреси, місце виконання дослідження.

Далі розміщується Реферат/Анотація (*Abstract, Summary, Resume*), який є дуже коротким викладом змісту статті. Наприкінці необхідно навести ключові слова (*Keywords*).

Після Реферату починається власне стаття (*paper body*). За необхідності, перед Списком використаних джерел (*References, Literature cited*) додається частина Подяки (*Acknowledgements*).

Схематично структуру подано у таблиці.

Назва	Title
Автор(-и)	Author(s)
Реферат (анотація)	Abstract (Summary, Resume)
Ключові слова	Key words
Вступ <i>Що ви досліджували і чому?</i>	Introduction <i>What did you study? Why did you study this?</i>
Матеріали і методи чи Теоретичні основи <i>Що і як ви робили?</i>	Materials and Methods (Experimental Methods, Experimental Section, procedures) or Theoretical Basis <i>What did you do?</i>
Результати <i>Що ви знайшли?</i>	Results <i>What did you find?</i>
Обговорення <i>Що це означає?</i>	Discussion <i>What does it mean?</i>
Подяки	Acknowledgements
Список використаних джерел	References (Literature cited)

Детальніше про кожну частину статті.

Назва. Очевидно, що з цією частиною статті ознайомиться найбільша кількість читачів. Усі ті, хто переглядатиме зміст відповідного номера журналу, а також ті, хто натрапить на статтю під час пошуку, насамперед прочитають її назву.

Для того, щоб привернути увагу саме тих, кому стаття може бути цікава, назва повинна якомога точніше і повно відповідати змісту статті. Саме тому підбирати слова для назви треба з найбільшою ретельністю, особливо звертаючи увагу на їх інформаційну наповненість, значущість і сполучуваність. Якщо назва не буде передавати зміст статті належним чином, то, можливо, стаття ніколи не буде прочитана тими фахівцями, для яких вона була призначена.

Автор(-и). Сучасний учений, за рідкісним винятком, не працює сам. Тому у переважної більшості досліджень авторів більше, ніж один. Як правило, написання списку авторів є найпростішою частиною статті. Проте іноді питання про те, кого включати до списку авторів і в якому порядку, стає джерелом чималих розбіжностей. Загального правила, в якому порядку перераховувати

авторів, немає. Існує тенденція вважати першого або останнього в списку «головним» співавтором. В окремих галузях науки прізвища авторів зазначаються в алфавітному порядку.

Реферат (анотація) – короткий виклад змісту статті. Функція реферату (анотації) – більш точно зорієнтувати потенційних читачів щодо змісту публікації і зацікавити їх прочитати повний текст. Реферат слід вважати міні-версією статті, тобто він повинен містити всі її розділи, але в дуже скороченому вигляді. Якщо реферат написаний добре, то по ньому можна швидко і точно дізнатися, наскільки зміст статті пов'язаний з проведеним дослідженням, що допомагає прийняти рішення про необхідність прочитання всієї статті. Зазвичай реферат містить **не більше 250 слів**, організований як один параграф, і в ньому може бути написано тільки те, що є в основному тексті.

Реферат повинен стисло описувати мету дослідження, методи, результати та основні висновки. У рефераті найчастіше використовують невизначений минулий час (*Past Indefinite*). Посилання на літературні джерела, як правило, не допускаються.

Ключові слова (Keywords). У всіх бібліографічних базах даних можливий пошук статей за ключовими словами. Якщо ви хочете, щоб Ваша стаття була знайдена зацікавленими читачами, то не пошкодуйте часу на складання списку ключових слів, які повинні відображати основні положення, досягнення, результати, точки інтересу. Завдання ключових слів – збільшити ймовірність знаходження Вашої статті при пошуку в бібліографічних та повнотекстових базах наукової літератури. А це означає, що ключові слова повинні відрізнятися від тієї комбінації слів, яка складає назву статті. Ключові слова повинні доповнювати, розширювати і перефразовувати назву статті, але при цьому залишатися специфічними для її змісту. Вони повинні охоплювати ті важливі та специфічні аспекти Вашого дослідження, які не вдалося відобразити в назві статті. Крім того, бажано до переліку ключових слів додавати синонімічні поняття або близькі за змістом до слів, що містяться у назві.

Вступ (Introduction). Стаття починається зі Вступу, де повинна міститися інформація, яка дозволить читачеві зрозуміти й оцінити результати презентованого дослідження без додаткового звернення до інших літературних джерел. Крім того, у Вступі має міститися обґрунтування необхідності та актуальності дослідження. Інформація у Вступі повинна бути організована за принципом «від загального до конкретного».

Вступ складається з чотирьох обов'язкових підрозділів:

1. Опис проблеми, з якою пов'язане дослідження, або окреслення наукового контексту (*establishing a context*).
2. Огляд літератури, пов'язаної з дослідженням (*reviewing the literature*).
3. Опис прогалин у вирішенні проблеми або того, що ще не зроблено і потребує вирішення (*establishing a research gap*).

4. Формулювання мети дослідження (і, можливо, завдань та гіпотез) (*stating the purpose*).

Хорошим тоном є включення до Вступу статті ще двох підрозділів – оцінка важливості дослідження (*evaluating the study*) і короткий опис структури публікації (*outlining the structure of the paper*).

Методи, методологія, ресурси (*Materials and Methods*). У цьому розділі статті детально описуються методи, які використовувалися для отримання результатів. Зазвичай, дається загальна схема експерименту (дизайн експерименту), потім сам експеримент представляється настільки докладно і з такою кількістю деталей, *щоб будь-який компетентний фахівець міг відтворити їх у себе в лабораторії, користуючись лише текстом статті*. Багато читачів пропускають цей розділ, оскільки у Вступі вже зазначено, який метод будете використовуватися. Однак для того, щоб стаття мала наукову цінність, методи дослідження треба описувати в деталях. Коли рецензент буде читати рукопис, він зверне особливу увагу на те, наскільки детально описана методика дослідження. Якщо у рецензента виникнуть сумніви щодо можливості відтворити експеримент, він рекомендуватиме відхилити рукопис, незважаючи на позитивні результати. При використанні стандартних методів і процедур краще зробити посилання на відповідні джерела, не забуваючи описати модифікації стандартних методів, якщо такі мали місце.

Результати (*Results*). Розділ “Результати” є кульмінаційною частиною статті. У цьому розділі представлені експериментальні або теоретичні дані, які було отримані у процесі дослідження. Показати результати – значить надати в статті записи з лабораторного журналу, комп’ютерну роздруківку або щось на кшталт цього. Результати даються в обробленому варіанті: у вигляді *таблиць, графіків, організаційних або структурних діаграм, рівнянь, фотографій, малюнків* тощо. Опис того, що показано в ілюстраціях із короткими коментарями, порівняннями, статистичними оцінками, і є представленням результатів. У цьому розділі наводяться тільки факти. Їх інтерпретацію, порівняння з даними інших дослідників і тому подібні речі залиште для розділу “Обговорення”. Якщо було отримано багато схожих залежностей, які подаються у вигляді графіків, то приведіть тільки один типовий графік, а дані про наявні кількісних відмінностях між ними подайте у таблиці.

Обговорення результатів (*Discussion*). Ця частина статті дає відповідь на запитання: “Яке значення мають отримані Вами результати?”. Як отримані результати співвідносяться з іншими дослідженнями, які співпаданя, можливі власні (а не чужі) помилки? Можна висловити гіпотези: збіги, розбіжності, можливі причини цих розбіжностей. Вказати, що, незважаючи на них, дослідження має конкретні переваги (зазначити, що саме, і чому так вважаєте). Важливим моментом є наведення власної експертної думки про те, які дослідження варто провести в цій галузі.

На відміну від розділу “Результати”, який має справу з фактами, розділ “Обговорення” націлений на висунення ідей, припущень про отримані факти, порівняння отриманих власних результатів з результатами інших авторів. З одного боку, розділ “Обговорення” повинен бути більш теоретичним, узагальнюючим, абстрактним, інтегрованим із загальною проблемою. З іншого боку, цей розділ найтісніше пов’язаний з реальним світом, оскільки в ньому розкривається значення отриманих результатів та можливі шляхи їхнього подальшого застосування. Часто редактори журналів відхиляють статті саме через недостатньо ґрунтовне обговорення результатів, незважаючи на те, що самі по собі результати цікаві й добре представлені. Окрім того, справжнє значення результатів може бути абсолютно прихованим неправильною інтерпретацією, що також призводить до відмови в публікації. Найчастіше причиною відмови стає занадто довгий і багатослівний розділ “Обговорення”, що вказує на сумніви автора у власних результатах та їх інтерпретації. В Обговоренні треба рухатись від часткової (специфічної) інформації з розділів “Методи” і “Результати” до більш загальної інтерпретації результатів.

Щоб уникнути поширених помилок, у розділі “Обговорення” слід:

1. Перерахувати основні результати, незалежно від того, підтримують або спростовують вони гіпотезу, знаходяться у злагоді чи в протиріччі з даними інших дослідників.
2. Узагальнити результати.
3. Порівняти результати з даними інших дослідників.
4. Навести можливі пояснення подібності та протиріччя з іншими дослідженнями.
5. Нагадати про мету й гіпотезу дослідження.
6. Обговорити, чи відповідають отримані результати гіпотезі дослідження.
7. Вказати на обмеження дослідження й узагальнення його результатів.
8. Запропонувати практичне застосування.
9. Запропонувати напрямок для майбутніх досліджень.

Однак запропонований список не вичерпує того, що можна написати в Обговоренні. Цей розділ є найбільш прийнятним для Ваших думок і міркувань. Тут можна посперечатися з іншими дослідниками, запропонувати нові теорії. Якщо у Вступі до статті формулювалася гіпотеза, то в Обговоренні треба написати, чи підтвердилася вона. Обговоріть, чи досягнуто мету, чи виконано завдання, поставлені у Вступі.

Після Обговорення зазвичай ідуть Висновки, які повинні відповідати цілям і завданням роботи.

Подяки (Acknowledgments). За основною частиною статті зазвичай йдуть два розділи: “Подяки” (Acknowledgments) і “Список використаних джерел” (References, Literature cited).

У розділі “Подяки” прийнято висловлювати вдячність за технічну допомогу окремим людям, перераховуючи їх поіменно. Можна висловити подяку і за іншу підтримку: обговорення результатів, вичитування рукопису, критику тощо.

Якщо Ви використовували в роботі спеціальне обладнання і матеріали, то можна також назвати, на якому і чиєму обладнанні проводилися експерименти, а також перерахувати джерела всіх інших спеціальних матеріалів і об’єктів дослідження. Потім необхідно висловити подяку за фінансову підтримку (за наявності) дослідження організаціям і фондам, зазначити за рахунок яких грантів, стипендій тощо вдалося реалізувати дослідження.

Список літератури (*References, Literature cited*). У Списку літератури перераховуються тільки ті джерела, на які є посилання у тексті статті. Правила, за якими оформляються посилання в тексті, а також як оформлюється список джерел, залежать від вимог конкретного журналу. Рекомендуємо витратити час на складання списку літератури за допомогою текстового процесора:

- EndNote <http://endnote.com/>
- Mendeley <https://www.mendeley.com/>

Інструкція користувача Mendeley (українською):
<http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/mendeley.pdf>

Перед безпосереднім процесом опису проведеного дослідження та оформлення його у вигляді статті, варто визначитись, до якого видання Ви плануєте подати її. Усі сучасні наукові журнали мають електронні сайти, на яких можна щонайменше переглянути назви та абстракти вже опублікованих статей та оцінити шанси прийняття до друку Вашої роботи. Дуже важливо чітко дотримуватися вимог, зазначених у керівництві для авторів (Guide for Authors, Author Guide).

Після подання статті до редакційної колегії (manuscript submission) слід очікувати на відповідь редактора, яка може бути наступною:

1. Прийняти чи прийняти з мінімальними правками (*to unconditionally accept or accept with minor revision*).
2. Прийняти за умови внесення змін (*to accept it in the event that its authors modify it in certain ways*).
3. Відмовити, але при цьому рекомендувати переробити рукопис і подати повторно (*to reject it, but encourage revision and inviter submission*).
4. Відмовити остаточно (*to reject it outright*).

Важливо! Подаючи статтю до друку, необхідно пам’ятати про правильну ідентифікацію автора та афіліацію до Університету (правильне зазначення місця роботи: для україномовних статей – Київський університет імені Бориса Грінченка, для англomовних статей – Borys Grinchenko Kyiv University).

Як підібрати журнал для публікації в Scopus та Web of Science?

Щоб підібрати для публікації статті у журналі, що входить до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, скористайтеся інструкцією, яка розміщена на веб-сторінці Бібліотеки Університету у рубриці “Науковцям” у підрубриці [Авторам наукових публікацій](http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2013-01-24-07-43-08.html) (<http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2013-01-24-07-43-08.html>) – [Як підібрати журнал для публікації?](http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/na_dopomogu_naukovcyam/jornal_publication.pdf) (http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/na_dopomogu_naukovcyam/jornal_publication.pdf)

Як оформити бібліографічні посилання?

Інформацію про оформлення бібліографічних посилань можна переглянути на веб-сторінці Бібліотеки Університету у рубриках:

- [Правила бібліографічного опису](http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2016-03-12-08-58-57.html) (<http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2016-03-12-08-58-57.html>)
- [Презентації практичних тренінгів](http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2013-01-24-07-43-08/4-informatsiia/naukovtsiam/301-prezentatsii-treninhiv-z-oformlennia-bibliografichnykh-posylan.html) (<http://library.kubg.edu.ua/2013-02-15-11-31-51/2013-01-24-07-43-08/4-informatsiia/naukovtsiam/301-prezentatsii-treninhiv-z-oformlennia-bibliografichnykh-posylan.html>)